

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Саковський А.А., директор ННІ № 2 НАВС, кандидат юридичних наук.

Відповідно до статті 71 КПК України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [1].

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

Це означає, що законодавство України забезпечує сторонам кримінального провадження рівні права щодо залучення спеціаліста як на стадії досудового розслідування, так і на стадії судового розгляду.

Зокрема, у ч. 3 ст. 71 КПК України зазначається, що сторони кримінального провадження під час судового розгляду мають право заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги [1].

Крім того, законодавець наділив спеціалістів досить широкими правами та обов'язками. Так, спеціаліст зобов'язаний: 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади; 2) виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених запитань; 3) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його

обов'язків; 4) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених КПК України.

Водночас, на тлі зазначених чітких обов'язків залишаються певні питання щодо їх виконання. Зокрема, в Україні не передбачена законом відповідальність за не прибуття спеціаліста за викликом сторони обвинувачення чи сторони захисту. Стаття 384 Кримінального кодексу України лише передбачає відповідальність за завідомо неправдивий висновок експерта. І, знову ж таки «експерта», але не «спеціаліста».

Тому, законами України не передбачено час прибуття спеціаліста на місце проведення процесуальної дії, відповідальність за відмову від прибуття або не прибуття без попередження.

Якщо раніше експертна діяльність слугувала переважно для забезпечення потреб судових та правоохоронних органів, то на теперішній час ця діяльність набула неабиякого поширення серед приватних підприємницьких структур як доволі прибутковий бізнес. В свою чергу, щоб забезпечувати свої потреби у швидкому та об'єктивному розслідуванні кримінальних проваджень правоохоронні органи України залишають в своїй структурі підрозділи та служби, які здійснюють експертну діяльність та виконують обов'язки спеціаліста.

Порядок залучення як спеціалістів працівників Національної поліції України та МВС України визначений «Інструкцією про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події», затвердженою наказом МВС України від 03.11.2015 № 1339 [3].

За допомогою цієї інструкції, оскільки проблемне питання не вирішено на законодавчому рівні, Міністерство внутрішніх справ України пов'язало такі поняття як «спеціаліст» та «інспектор-криміналіст», що також призвело до виникнення додаткових питань, оскільки професійна назва роботи «інспектор-криміналіст» у Класифікаторі професій ДК 003:2010 не значиться і в Кримінальному процесуальному кодексі України є лише поняття «спеціаліст» [3; 4].

Таким чином, ми бачимо, що питання залучення спеціаліста під час досудового розслідування доволі багатостороннє і досі остаточно не вирішене, та насамперед потребує урегулювання на законодавчому рівні. Низка згаданих вище недоліків щодо залучення спеціаліста під час досудового розслідування, унеможлиблює у повному обсязі забезпечити форми використання спеціальних знань. А це у свою чергу спричиняє затягування розслідування, неможливості повно та ефективно провести досудове розслідування.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Кодексу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page3>
2. Кримінальний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Кодексу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page2>
3. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: МВС України; Наказ, Інструкція від 03.11.2015 № 1339 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Інструкції: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15>
4. Класифікаторі професій ДК 003:2010 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Кодексу: <https://buhgalter911.com/uk/spravochniki/klassifikatory/statisticheskie-klassifikatory/klasifikator-profesiy-kp-950586.html>